TÜRKİYE İKTİSAT KONGRESİ

2023

Program • Özet Kitapçığı

19-20 TEMMUZ 2023 İZMİR

Yer: İzmir İktisat Kongresi Binası
Ahmetağa Mah. 853. Sok. No. 52 Konak/İZMİR

Onur Kurulu

Mehmet Nuri ERSOY
T. C. Kültür ve Turizm Bakanı

Prof. Dr. Erol ÖZVAR
Yükseköğretim Kurulu Başkanı

Yavuz Selim KÖŞGER
T. C. İzmir Valisi

Prof. Dr. Derya ÖRS
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı

Prof. Dr. Birol ÇETİN
Türk Tarih Kurumu Başkanı

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Erol ÖZVAR
Yavuz Selim KÖŞGER
Prof. Dr. Birol ÇETİN
Prof. Dr. H. Zafer TOPRAK
Prof. Dr. Arif BİLGİN
Prof. Dr. Nadir ÖZBEK
Hüseyin Murat YÜCEL
Yüksek Kurum Uzmanı Dr. Yunus PUSTU
Yüksek Kurum Uzmanı Ayşenur ŞENEL

Sekreterya

Uzman Hande Yaren KARACABEY
Uzman Sevilay DEMİREZEN
Selma EFELER GÜMÜŞKAYA
Mehmet Mert AKAR

• Türkiye İktisat Kongresi 2023 •
19-20 Temmuz 2023

Bilim Kurulu

Prof. Dr. H. Zafer TOPRAK
Boğaziçi Üniversitesi

Prof. Dr. Erol ÖZVAR
Yükseköğretim Kurulu

Prof. Dr. Tevfik GÜRAN
İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Birol ÇETİN
Türk Tarih Kurumu

Prof. Dr. Özer ERGENÇ
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi

Prof. Dr. Arif BİLGİN
Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Nadir ÖZBEK
Boğaziçi Üniversitesi

Prof. Dr. Ali AKYILDIZ
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
İzmir Demokrasi Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet UZUN
Akdeniz Üniversitesi

Prof. Dr. Mahmut AK
İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet TABAKOĞLU
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Prof. Dr. Kayhan ORBAY
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Abdullah Mesud KÜÇÜKKALAY
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Prof. Dr. Kaya BAYRAKTAR
Yalova Üniversitesi

Prof. Dr. Abdulkadir BULUŞ
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. İdris BOSTAN
İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Alp Yücel KAYA
Ege Üniversitesi

Prof. Dr. M. Feridun EMECEN
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Doç. Dr. Fikret YILMAZ
Bahçeşehir Üniversitesi

C SALONU — Cumhuriyet Dönemi İktisat Politikaları II — 20 TEMMUZ

Oturum Başkanı • Prof. Dr. Betül Gür

09.30 • 09.45	Dr. Mehmet Saya	Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşuna: Deniz Ticaretinde Millî İktisadın Yansımaları
09.45 • 10.00	Doç. Dr. Cengiz Mutlu	Türkiye Cumhuriyeti'nin ABD'de Tanıtılma Çabası: Tarsus Vapuru Seyyar Sergisi
10.00 • 10.15	Doç. Dr. Suna Altan	İktisadi Kalkınmaya Destek Aracı: Gümrük Muafiyetleri (1923-1950)
10.15 • 10.30	Dr. Ayşegül İnginar Kemaloğlu	Türkiye'de Süt Endüstrisinin Kuruluşu: Bursa Süt Tozu ve Buz Fabrikası Kollektif Şirketi Örneği
10.30 • 10.45	Tartışma	
10.45 • 11.00	Çay/Kahve Arası	

D SALONU — Osmanlı Devleti'nde İktisadi Hayat III — 20 TEMMUZ

Oturum Başkanı • Prof. Dr. Mahmut Ak

09.30 • 09.45	Dr. Mustafa Güncü Özlem Özanlı	İttihat ve Terakki Cemiyetinin Ekonomi Politikalarına Basından Eleştiri: Zeki Bey Örneği
09.45 • 10.00	Doç. Dr. Mehmet Balyemez	Millî Ekonomiye Geçiş Sürecinde Kamu Bankacılığı Örneklerinden Biri: Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası
10.00 • 10.15	Kemal Özden	İsmail Hakkı Paşa'nın Almanya'nın Sultançayırı Bor Tesisi ve Rezervlerini Ele Geçirme Girişimlerine Karşı İzlediği Millî Şirket Politikası (Mart 1916-Kasım 1918)
10. 15• 10.30	Tartışma	
10.30 • 10.45	Çay/Kahve Arası	

• Türkiye İktisat Kongresi 2023 •
19-20 Temmuz 2023

Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşuna: Deniz Ticaretinde Millî İktisadın Yansımaları

Mehmet Saya*

Özet

23 Temmuz 1908 tarihinde ilan edilen II. Meşrutiyet'ten sonra Osmanlı Devleti'nde siyaset, hukuk ve ekonomi gibi alanlarda bir değişim süreci yaşanmıştır. II. Meşrutiyet, devlet sınırları içindeki her yurttaşa özgürlük, eşitlik ve adalet vaat ederek kimsenin inancına ve etnik kökenine bakmadan yeni anayasadan faydalanmasını öngörmüştür. Bu süreçte oluşan siyasal liberalizm eğilimi dönemin ekonomisine de yansıyarak liberal bir ortam hazırlamıştır. Liberal ortam, uzun yıllardan beri ticaretle uğraşan gayrimüslim halkların ve yabancıların güçlenerek ülke ekonomisindeki etkinliklerini arttırmasına yol açmıştır. Diğer taraftan 19. yüzyılın başından beri kan kaybeden loncaların II. Meşrutiyet ile kaldırılması Müslüman yerli üretici ve tüccarlara kötü bir darbe vurmuştur. II. Meşrutiyet'in ilanından kısa bir süre sonra Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan etmesi, Avusturya'nın Bosna-Hersek'i ilhak etmesi, 1912 yılında imzalanan Uşi Anlaşması ile Trablusgarp'ın yitirilmesi, 1912-1913 yıllarında gerçekleşen Balkan Savaşları'nda toprak kaybedilmesi ve 1913 yılında Girit'in Yunanistan'a katılması devlet sınırları içinde Müslim-gayrimüslim ayrımını netleştirmiştir. Dolayısıyla benimsenen liberal düşüncenin olumlu sonuç vermediği bu süreçte anlaşılmış ve I. Meşrutiyet döneminden beri desteklenen İttihâd-ı Anâsır (Osmanlıcılık) politikası aşınmıştır.

İmparatorluk coğrafyasındaki çok uluslu ve çok dinli toplum yapısının çözülmesi, izlenen politikaların ekonomide istenen sonuçları vermemesi milli iktisatı gündemde tutmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla beraber oluşan savaş koşullarının etkisi, 19. yüzyıl sonlarında Ahmet Mithat ve Musa Akyiğitzade tarafından savunulan milli iktisatın izlenen politika ve uygulamalarda görünür olmasına ortam hazırlamıştır. Fikri alt yapısını Alman Tarihçi Okulu'nun korumacı doktrininden alan ve sanayileşmeyi kalkınmanın ana politikası olarak gören Milli iktisat, II. Meşrutiyet sonrası dönemde birçok alanda olduğu gibi deniz ticaretine yönelik uygulamalarda da etkisini göstermiştir. Birinci Dünya Savaşı ile beraber milli iktisatın yansımaları

* Dr., Adıyaman/TÜRKİYE, mesa02416@gmail.com

• Türkiye İktisat Kongresi 2023 •
19-20 Temmuz 2023

yasal mekanizma üzerinden deniz işletme şirketlerinin filolarına kısmen el konulması, liman ve rıhtım millileştirmeleri, devlet kurumlarına geniş yetki verilmesinin yanında milli şirketlerin kurulmasının teşvik edilmesi ve İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararlarla gerçekleşmiştir. Bu çalışma, milli iktisatın deniz ticaretine yansıyan bu uygulamalarını Osmanlı Devleti'nin son döneminden Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar geçen süreci birincil ve ikincil kaynaklarla neden-sonuç ilişkileri üzerinden betimleyici bir yöntemle incelemeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Milli İktisat, Deniz Ticareti, Osmanlı Devleti, Türkiye Cumhuriyeti